

MŰSZAKI ÉRTELMSÉG ÉS ANYANYELVŰ MŰVELŐDÉS

Volt már alkalmam az értelmiségtörténet és a nemzetiségtörténet, az értelmiség-szociológia és a nemzeti-nemzetiségi kérdés szociológiája között mutatkozó összefüggésekre utalni.* Míg a humán, illetve az ún. munkásértelmiség esetében ezek a korrelációk szinte önmaguktól adódnak, a technikai szakemberek viszonya a nemzetiséghez és művelődéséhez már nem ilyen egyértelmű kapcsolat. Gondoljuk csak meg, a technikának, valamint az alapjait alkotó egzakt tudományoknak nemcsak hogy nincs osztály- vagy nemzeti jellegük, de nyilvánvaló, hogy a legújabb műszaki ismeretek megszerzéséhez, a rohamos ütemű technikai fejlődéssel való lépéstartáshoz napjainkban inkább, mint valaha, elengedhetetlen a világnyelvek alapos ismerete. A vérbeli műszaki értelmiségi szakmai érdeklődése — per definitio nem — nemzetközi jellegű; tevékenységét — mondhatni — bárhol kifejezheti. Túlélhet a nemzeti-nemzetiségi kereteken, s viszonylag könnyebben függetlenízheti magát az anyanyelv kötöttségétől. Ez igaz, de éppoly vitathatatlan az is, hogy minden műszaki értelmiségi valamely nemzetnek vagy nemzetiségnek a tagja, kultúrájának alapját anyanyelve biztosítja, munkásságát pedig többnyire valamely nemzetgazdaság hasznára, népének, nemzetének, nemzetiségének érdekében folytatja. (Ez utóbbi megállapítás különösképpen a szocialista országok műszaki értelmiségére vonatkozik.)

Ami a romániai magyar szakemberek jellemzését illeti, nyilván nem elégedhetünk meg ezekkel az általános érvényű tételekkel az ismétlésével. Éppen ezért kell kiterjesztenünk vizsgálódásainkat e számszerűleg egyre gyorsabban növekvő, mind nagyobb szerepet játszó kategóriára. Ha tekintetbe vesszük azt a köztudatba immár átment felismerést, hogy az értelmiség színvonalában és szakmai tagoltságában a nemzetiségfejlődés egyik döntő ismérvét találjuk meg, beláthatjuk, mennyire nélkülözhetetlenné vált éppen annak az értelmiségi csoportnak a tanulmányozása, amely — foglalkozásánál, hivatásánál fogva — a korszerűség egyik legjellegzetesebb képviselője. E stúdium nélkül önismeretünk csonka maradna, a szocialista nemzetiségi tudat és ethosz kialakítására irányuló erőfeszítések pedig sokat veszítenének eredményességükből, ha a mérnökök, az agronómusok és a különböző iparágakban, kutatóintézetekben és mezőgazdasági egységekben dolgozó specialisták népes tábora hatókörükön kívül rekedne.

A halaszthatatlan kutatás és a hozzá fűződő nemzetiségpedagógiai akció több irányból indítható el. Elemezhető ez a kérdéskomplexum mind a múlt, mind a jelen szemszögéből vagy a jövő távlatában. Vizsgálható aszerint, hogy mit nyújt az anyanyelvű művelődés a műszaki értelmiségnek (egyénenként és közösségében), illetve mit várhat a nemzetiség a szakemberektől. E jelenséges csoport tanulmányozása azonban nem oldható meg az országos fejlődéstendenciák s még inkább a nagy világfolyamatok figyelmen kívül hagyásával, a mai tudományos-műszaki forra-

* Munkások és értelmiségiek Nagy István önéletrajzában. Korunk, 1971. 11.; Értelmiségünk múltjának kutatója. A Hét, 1971. 49.; Nemzeti mozgalmak, történettudomány és értelmiség. Utunk, 1972. 17.

dalom következményeinek tudatosítása és a roppant gazdag nemzetközi szociológiai, közgazdasági, kultúrbölcseleti szakirodalomban előforduló felfogásokkal történő kritikai szembesítés nélkül.

Kezdjük talán a múltnál. A mi esetünkben ez a megközelítés kínálkozik a legalkalmasabbnak, mégpedig nem annyira a történeti szemlélet előnyei, mint inkább ama sajátos konstelláció miatt, amelynek felidézése lehetővé teszi számunkra, hogy történelmi érvekkel is alátámasszuk felfogásunkat a műszaki értelmiség s az anyanyelvű műveltség viszonyáról.

Az erdélyi magyar műszaki értelmiség megjelenése — a megkésett polgári átalakulást serkentő új termelőerők alapján s a hűbériségellenes törekvések erővonalaiban — *elválaszthatatlan ugyanis az anyanyelv ápolását szorgalmazó felvilágosítók mozgalmától.* Jancsó Elemér, Benkő Samu, Csetri Elek és Imreh István kutatásainak köszönhetően egyrészt betekintést nyertünk az Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaságnak a természettudományok fejlesztését, az iparosítást, a kereskedelmet és a mezőgazdaság korszerűsítését szorgalmazó munkásságába (vö. Jancsó Elemér: *Az Erdélyi Magyar Nyelvmívelő Társaság iratai.* Bukarest, 1955. 65—68.), másrészt pedig megismertük azokat az úttörőket (Gyarmathi Sámuel, Benkő József, Benkő Ferenc, Kovács Lőrinc, Debreczeni Márton, Fridvaldszky János, Tessedik Sámuel, Rajka Péter és mások), akik a hasznos ismeretek anyanyelven való terjesztésével és alkalmazásával valóban áldozatos munkát fejtettek ki az elmaradottság felszámolására (vö. Csetri Elek—Imreh István—Benkő Samu: *Tanulmányok az erdélyi kapitalizmus kezdeteiről.* Bukarest, 1956).

Nálunk a műszaki értelmiség első képviselői a bányászat, az erdőgazdálkodás, a földmérés, a vizgazdálkodás, a mezőgazdaság, majd a kezdeti gépi termelés szükségleteit elégítették ki. Találmányaikkal hozzájárultak az itteni technikai haladáshoz. És tették mindezt attól a felvilágosító-reformhivatástudattól vezérelve, hogy tevékenységükkel népüket, nemzetüket szolgálják.

A múlt század elején az erdélyi magyar értelmiség természetesen vékony réteget alkotott. Kőváry László statisztikájára támaszkodva Benkő Samu körülbelül 1000—1100-ra becsüli a műszaki és gazdasági szakemberek számát (i.m. 138—139.). Még a századfordulón is a jogászai-közigazgatási tevékenységek voltak túlsúlyban, és lényegében ez a maradi struktúra nyomta rá bélyegét a két világháború közötti kor honi magyar értelmiségére is. Persze, ez a képlet csak részben írható a „jogásznemzet” hagyományainak, illetve a kisebbségi helyzetnek a számlájára. A tőkés-földesúri Románia összetettségét ugyanez a konzervatív szerkezet jellemzi. A műszakiak száma 1938-ban kilencezerre tehető, s ez az arány azt a gazdasági-társadalmi elmaradottságot tükrözte, amelyben az országot a külföldi monopóliumokkal érdekszövetségben levő uralkodó osztályok tartották.

1969-ben már több mint százezer szakember dolgozik a szocialista iparban és mezőgazdaságban, számuk azóta is gyarapszik. Mutáció ez valóban, olyan nagy ugrás, amely beszédesen fejezi ki az ország előrehaladását a műszaki civilizáció útján. E folyamatban — nyilván — nem csupán a gyors mennyiségi növekedés a döntő. Jelentős a minőségi változás is, ami egyrészt a szakképzettség színvonalának emelkedésében, másrészt pedig — a mélyülő szakosodás vonalán — a

legmodernebb eljárások elsajátításában és alkalmazásában nyilvánul meg. Az ország műszaki tudományossága — mondhatni — bekapcsolódott a tudományos-technikai forradalom menetébe, és számos területen figyelemre méltó — nemzetközileg elismert — eredményeket ért el.

A műszaki értelmiség központi alakja a mérnök. Ő az az egyetemi, főiskolai végzettséggel rendelkező szakember, akinek tevékenységében — különböző arányokban — jelentkezik az új megoldások kidolgozása, vagyis az alkotás, valamint az irányítás, a szervezés, a tanácsadás és a műszaki ellenőrzés. A tudományos-műszaki forradalom egyik legfontosabb következményeként a tudomány, a kutatás mind nagyobb fajsúllyal érvényesül a termelésben, s ez a tényező — természetesen — hat a mérnöki munkára. Jelezni kívánjuk azonban, hogy e vonatkozásban szintén tendenciákról van szó, s ezek nyilván csak részlegesen törnek maguknak utat. Az ipari és mezőgazdasági egységekben az előremutató teljesítmények mellett még sok olyan jelenség tapasztalható, amely arra utal, hogy a műszaki szakembereket nem mindig képesítésüknek és lehetőségeiknek megfelelően használják fel. Több konkrét munkaszociológiai vizsgálat mutatott rá arra, hogy a mérnökök foglalkoztatásában a rutinmunka és az adminisztratív feladatok gyakran háttérbe szorítják az újítást, a műszaki alkotást (vö. Haralambie Ene: *Intellectualitatea tehnică și funcțiile ei specifice în întreprinderea industrială*, a *Resurse umane ale întreprinderii* című kötetben. București, 1971, 283—286.).

Az új és a régi keveredése a műszaki értelmiség világában is bonyolult, elentmondásos helyzetekhez vezetett. Kétségtelen viszont, hogy nálunk szintén megmutatkoznak már annak a valóban új kategóriának a társadalmi-szakmai és tudatbeli jellegzetességei, amelyeket az értelmiség mai szociológusai megragadtak. A tudományos és a műszaki funkciók gyarapodó fajsúlyának, autonómiájának alapján megjelenik a legmagasabb képesítéssel rendelkező szakemberek csoportja. Tagjai valószínűleg meg a tudomány berobbanását a termelésbe. Szakmai felkészültségük alapos tudományos-műszaki műveltségre támaszkodik, s ők azok, akik a korszerű racionalitás hordozói az iparban és a mezőgazdaságban. A szakosodás már nem játszik oly lényeges szerepet tevékenységükben; feladataik inkább arra készítik őket, hogy szintetikus látásmóddal, több tudományágra átfogó szemlélettel közelítsék meg a megoldásra váró összetett problémákat (vö. Frédéric Bon—Michel—Antoine Burnier: *Les nouveaux intellectuels*. Paris, é.n. 200—204.).

Ha e kategória színrelépésének jelzése — a mi körülményeink között — jobbra csak alig észlelhető tendenciák kivetítése, egész műszaki értelmiségünknek mint professzionális-társadalmi csoportnak a helyzete viszont már gyökeresen különbözik a régi szakemberekéétől. A mai mérnökök, kutatók és technikusok a szocialista állam alkalmazottai, nem a tökésekét képviselik a munkásokkal szemben. A tudás és a hatalom hierarchiájának különböző fokain, a szakmai és döntési hatáskör eltérő szintjein munkálkodnak, a fizikai dolgozókkal való együttműködés és kölcsönös segítség viszonyai között (ezek természetesen szintén nem lehetnek konfliktusmentesek).

Íme, ilyen feltételek között alakul a romániai magyar műszaki értelmiség pályája. Ezek a tényezők szabják meg lét- és munkafeltételeit, és csak ezek alapján vizsgálhatjuk viszonyát a nemzetiségi művelődéshez. Tisztáznunk kell természetesen, hogy milyen szinten foglalkozunk a kérdéssel: a családi és magánélet, a szakma s a munkahely, avagy a közélet összefüggései között. Nem mellőzhető

szempont az sem, hogy milyen a nemzeti összetétele annak a termelő- vagy kutatóegységnek, illetve vidéknek, ahol vizsgálódásainkat végezzük. Egyféleképpen jelentkezik — nyilván — ez a viszony például Székelyudvarhelyen és másképpen Galacon vagy Nagyváradon.

E különbségektől eltekintve, a magyar szakemberek mindenütt megtalálhatók az ország nagy építőtelepein, a modern üzemekben, az újonnan létesült kutató-intézetekben, a kísérleti állomásokon, az állami mintafarmokon, a mezőgazdasági szövetkezetekben. E kategória érvényesülésének dinamizáló tényezője az ország iparosítása a korszerű technika alapján és a tényleges egyenjogúságot biztosító párt- és állampolitika, amely megkülönböztetett gondot fordít arra, hogy a termelődörök ésszerű és méltányos területi fejlesztésével az elmaradottabb vidékek, köztük a Székelyföld, gazdasági haladását sarkallja.

Az elemzésnek azonban még tekintetbe kell vennie bizonyos — a folyamatot színező — szubjektív elemeket. Említésre méltó például, hogy a művelődésünk képletét oly sokáig meghatározó irodalomközpontság éveiben a magyar ifjúság legjobbjai nagy számban a műszaki főiskolák felé tájékozódtak, a technika vonzóereje pedig változatlanul s mind fokozottabban érezteti hatását fiataljaink pályaválasztásában. A jelenség önmagában — nem rendhagyó jellegű, és örvendetesnek könyvelhető el. Ifjaink orientációjában a kor szelleme munkál. Egy tudományos igényű motiváció-vizsgálat viszont már olyan mozzanatokat tárhatna fel, amelyek meggondolkoztatók és egyben konkludensek témánk szempontjából. A technika varázsát bizonyító vagy a biztosabb, jobb elhelyezkedést célzó indokolások mellett a pályaválasztási ankétok során felszínre kerültek ugyanis anacionális közömbösséget kifejező, vagy — esetenként a családi miliő felfogását közvetítve — a társadalmi-nemzetiségi elkötelezettséget elhárító nézetek.

*

A romániai magyar műszaki értelmiség társadalmi összetétele azokat a változásokat tükrözi, amelyeken — a nagy forradalmi átalakulás során — az ország egész értelmisége átment. A szocialista hatalom első szakaszában e kategória esetében is a szerves, a dolgozó osztályokból származó csoport gyorsított ütemű kialakítása, valamint a hagyományos értelmiség, a régi szakemberek munkába állítása és átnevelése volt napirenden. Mindkét csoport pályáját kedvezően befolyásolta a magyar munkásértelmiség, illetve az erdélyi ipar viszonylagos fejlettsége. A szocialista építés kiteljesítésének korában — a Gramsci meghatározta organikus és hagyományos kategóriák fontosságának csökkenésével — műszaki intelligenciánk jelenére és jövőjére (a már említett alapokon) a technikai oktatás hálózatának további bővülése, többek között az anyanyelv fokozottabb érvényesülésében megnyilvánuló tökéletesedése gyakorol jelentős hatást.

Műszaki értelmiségünk képletében hatványozottan jelentkezik a romániság, abban az értelemben, hogy tagjai az egész ország területén helyezkednek el, szak tudásukat és tapasztalatukat bármelyik vidéken gyümölcsöztethetik. Ehhez természetesen elengedhetetlen a román nyelv tökéletes ismerete. Szakembereink tevékenységének országos jellege olyan szerep betöltését is lehetővé teszi számukra, amely mind a nemzetiségi lét, mind a román nép és az együttélő nemzetiségek közötti egység szempontjából nagy értéket képvisel. Műszaki értelmiségünkben nem csupán a korszerűség egyik képviselőjét, hanem azt a társadalmi, szakmai csoportot kell látnunk, amely — a foglalkozásában rejlő adottságoknál fogva — nagymértékben hozzájárulhat a provincializmus és mindenfajta elzárkózás leküz-

déséhez. Ha választ keresünk arra (a már érintett) kérdésre, hogy mit várhat szakembereitől a nemzetiség, akkor a megfogalmazandó válaszban különös súlyt kell helyoznünk éppen erre az összekötő, világgitekintést biztosító funkcióra.

Nyilvánvaló azonban, hogy ez a hivatás csak a tudatosulás szintjén válhat valóban hatékony tényezővé. Ezt a szerepet azoknak kell vállalniuk, akik betöltik, és egy sajátos „visszacsatolás” közvetítésével a nemzetiségi művelődésben érvényesíthetik. Ez a hivatás csak abban az esetben valósulhat meg a nemzetiségi közösség elvárásainak megfelelően, ha műszaki értelmiségünk tagjai felismerik a romániaiságból származó kettős felelősséget, amely az országos szocialista építés és az anyanyelvű műveltség iránt egyaránt elkötelezi őket.

De hogyan alakítható ki a műszaki értelmiség erkölcsi-állampolgári tudatának ez a vetülete, és kik azok, akik ezt a folyamatot ösztönözhetik? Ami az utóbbi kérdést illeti, kétségtelen, hogy a kezdeményezés főként azoktól az írástudóktól indulhat ki, akik — nemzetiségi viszonylatban is — az „értelmiség értelmiségének” a feladatait látják el. Ők azok, akik egy értelmiségi csoporton belül, amely a komplexitás bizonyos fokára jutott, képesnek bizonyulnak arra, hogy a csoport társadalmi helyét és funkcióját megfogalmazzák. A mi esetünkben ezt a feladatot elsősorban a humán-politikus értelmiségből kiemelkedők hajthatják végre, hiszen egészében véve ez a kategória tette a legtöbbet a partikuláris érdekek képviselőiben, az anyanyelvű művelődés felvirágoztatásáért. Erőfeszítéseik azonban — nyilván — eredménytelenek maradnának, ha a műszaki értelmiség legöntudatosabb elemei nem kapcsolódnának be a kezdeményezésükbe. Elégtétellel állapíthatjuk meg viszont, hogy műszaki értelmiségünk elitje vallja és vállalja a nemzetiségi népszolgálatot s azt a tudatosító-felvilágosító munkát, amelyet társadalmi-professzionális csoportján belül kell kifejeznie. Ez a tevékenység azonban nem merülhet ki valaminő moralizálásban, nem szorítkozhat a pusztá erkölcsi meggyőzésre. Tisztában kell lennünk azzal a körülménnyel, hogy a műszaki értelmiség esetében az érdeksztruktúráknak hatványozott jelentőségük van; a foglalkozásánál fogva inkább a gyakorlatias-pragmatikus szemlélet felé hajló műszaki szakember főként azokra az érvekre fogékony, amelyek beillenek ezekbe a struktúrákba, és szakmai érdekeltiségében, érdeklődésében hatnak rá.

Mit kaphat tehát e tekintetben a műszaki értelmiség az anyanyelvű műveltségtől?

Míg a humán értelmiség számára az anyanyelvű műveltség magát a létalapot biztosítja, a műszaki specialistáknál a nemzetiségi kultúrához fűződő kapcsolatok szükségességének felismerése áttételesebben érvényesül. Viszonylag egyszerű a képlet azoknál, akik olyan helységekből, olyan termelő- vagy kutatóegységekben dolgoznak, ahol a lakosság, illetve a munkatársak nemzeti összetételében (kisebb vagy nagyobb fajsúlyal) azonos nemzetiségűek találhatók. Itt e kapcsolat szinte egyértelműen alakul, különösen a munkatársakkal való relációban, valamint a közélet területén, amennyiben az illetők részt vesznek benne. Persze ilyen feltételek mellett is különbséget tehetünk e kapcsolatok — mondhatni — spontán jellegű ápolása, a hétköznapi szintjén történő megvalósítása és az anyanyelvű művelődésben való tudatos, igényes participáció között. Ez utóbbi ugyanis sokirányú tájékozódást, gyakran pedig állásfoglalást, cselekvő részvételt követel. Bonyolultabb és nehezebb természetesen azoknak a szakembereknek a helyzete, akik például Munténiában, Moldvában vagy Olténiában dolgoznak. Mind az előbbieket, mind az utóbbiak esetében azonban döntő fontosságú tényező az a felismerés, hogy a ma és a holnap műszaki szakembere csak az állandó önképzéssel, szakmai és általános műveltségének szüntelen bővítésével tehet eleget az újabb és újabb

műszaki-termelési és társadalmi követelményeknek. Ebben a folyamatos erőfeszítésben pedig az anyanyelvű műveltség csak segítséget nyújthat, még akkor is, ha a nemzetközi szakirodalom tanulmányozása elsősorban a világnyelvek közvetítésével történik.

A technika és a műszaki civilizáció jövőbeli fejlődésével foglalkozó kutatók szerint előre látható, hogy maga a műszaki fejlődés ösztönzi majd mind erőteljesebben az egyén képességeinek maximális kibontakozását, önálló alkotóerővé válását. Éppen a technika legmagasabb szintjein növekszik állandóan az emberi tényező, a sokoldalúan művelt kezdeményező személyiség súlya és szerepe (vö. Radovan Richta: *Válaszúton a civilizáció*. Budapest, 1968. 110—125.). Ebben a perspektívában szintén nyilvánvaló, hogy az a szakember, aki elszigetelődik anyanyelvű művelődésétől, aki elsorvadni hagyja hozzá fűződő kapcsolatait, önmagát fosztja meg emberségének egyik legfőbb dimenziójától, attól a személyiség-komponenstől, amely sokoldalúságának, alkotó energiáinak nélkülözhetetlen serkentő eleme.

Nem csupán a szakmai felkészültség van kitéve az erkölcsi kopásnak. A szakembert nemcsak „a diploma elolvadása”-nak a veszélye, hanem az is fenyegeti, hogy humánuma kopik el, és emberi teljességében szenved csorbát. Egyre nehezebb eldönteni, melyik kopás, melyik sorvadás okoz nagyobb kárt egyénnek és közösségnek. Arnold J. Toynbee szerint az elszemélytelenítő, szabványosító műszaki civilizáció és a technika „maga mögé utasította” az erkölcsöt, és a világot „erkölcsi szakadék”-ba vezette (Arnold J. Toynbee: *Válogatott tanulmányok*. Budapest, 1971. 369.). Mi, marxisták nem tekintjük ugyan önálló, a társadalomtól független erőnek a technikát, s abban sem tudunk Toynbee-val egyetérteni, hogy — az emberi természet jellege folytán — szellemi és erkölcsi eredményeink nem állnak és szükségszerűen nem is állhatnak arányban egymással. Tény viszont, hogy az erkölcsi fejlődés üteme lassúbbnak bizonyult a technikáéhoz viszonyítva, még ha ez az eltérés nem is az emberi természetből következik fatálisan. Az ütemkülönbség következményei a műszakiaknál az ún. erkölcsi semlegesség álláspontjára való helyezkedésben, az erkölcsi felelősség elhárításában nyilvánulhatnak meg, e semlegesség pedig fékezheti, akadályozhatja a szocialista nemzetiségi ethosz kibontakozását.

A hatvanas évek elején világszerte élénk vitákat váltott ki C. P. Snow tétele a két kultúráról. Az angol szerző — mint ismeretes — azt a nézetet fogalmazta meg, hogy a természettudósok és az ún. irodalmi értelmiség műveltsége között mutatkozó szakadás következtében ma már nem beszélhetünk egységes kultúráról. A reneszánsz ember típusa visszavonhatatlanul a múlté; a két kultúra hordozói között megszűnt bármilyen kommunikáció, s ez a kettősség károsan hat korunk emberére. A polémia résztvevői szenvedélyesen érveltek pró és kontra, de a vita azóta elcsendesedett. Tény azonban, hogy az angol író-gondolkodó rátapintott valamire, ami valóban észlelhető volt; olyan gondolatokat fejezett ki, amelyek — ahogy mondani szokták — a levegőben lógtak. Hangot adott annak a felismerésnek, hogy a fokozódó szakosodás, az egyre egyoldalúbbá váló érdeklődés mind a természet- és műszaki tudományok, mind a humaniorák képviselőinél aggasztó méreteket ölt, és meg kell keresni a megfelelő utakat-módokat a diagnosztizált baj orvoslására. (Ebbe a gondolatkörbe tartoznak még az erősödő technokrata tendenciákra figyelmeztető kritikai állásfoglalások, valamint az értelmiség növekvő felelősségét hangsúlyozó tudósok és bölcselek nyilatkozatai.)

Elfogadhatjuk, vagy elutasíthatjuk C. P. Snow tételét. Kétségtelen azonban, hogy műszaki értelmiségünknel az észlelt jelenség nem csupán a természettudományos-műszaki és a humán érdeklődés szétválásaként vagy ellentétéként nyilvánulhat meg, hanem a humán műveltség alapját alkotó anyanyelvűséggel, a nemzetiségi lét problematikáját exponáló irodalmi és társadalomtudományi törekvésekkel szemben tanúsított közömbösségben juthat kifejezésre. Ismerjük el, találkozhattunk ilyen jelenségekkel, s ezek csak az érem egyik oldalát alkotják; a másik felén az egzakt és társadalomtudományok eredményeit mellőző irodalomcentrizmus tünetei voltak megfigyelhetők.

A szakmai betokosodás természetesen nem egyedül a műszakiak sajátossága, illetve fogyatékosága. Az ő esetükben azonban ennek az *egyoldalúságnak nemzetiségi vetületei és következményei lehetnek*, amelyek értelmiségi mivoltukra is hatnak. Ma már — mint ismeretes — egyre inkább átnegy a köztudatba annak az igazságnak a felismerése, hogy a diploma, a szűk szakkompetencia nem elegendő ahhoz, hogy birtokosait értelmiségieknek tekintsük. Hatványozottan vonatkozik ez a megállapítás a szocialista értelmiségire, akit nemcsak az jellemez, hogy magas szintű, korszerű szaktudással, tapasztalattal rendelkezik. A szocialista értelmiség ideáltípusának jellegzetességei közé tartozik a megszerzett ismeretmennyiség megőrzése, alkotó továbbfejlesztése, alkalmazása és továbbadása, ama törekvéssel, hogy ezeket az ismereteket, az általános műveltségbe ágyazva, társadalmi-nemzeti felelősségtől áthatott tevékenységben hasznosítsa.

C. P. Snow a neveléstől várta annak idején a két kultúra egyesítését. Réményei jellegzetes aufklárista felfogásról árulkodnak. Marxista megközelítésben az oktatásnak, a nevelésnek természetesen megvan a maga fontos szerepe. A probléma megoldását jelző marxista prognózisok azonban a társadalmi átalakulás perspektívájában, a tudományos-műszaki forradalom összefüggései között számolnak a műszaki civilizáció és a kultúra egyesítését biztosító alap létrejöttével. Ez az alap természetesen nem magától és nem máról holnapra alakul ki, hanem az emberek globális történelemalakító cselekvésének eredményeként jelenhet majd meg.

Ebben a távlatban a romániai magyar műszaki értelmiség és az anyanyelvű művelődés közötti kapcsolatok elmélyítése, szakembereink humanista elkötelezettségű magatartásának ösztönzése e haladó irányú folyamat szerves részeként, serkentő tényezőjeként érvényesül.

Kotsis Nagy Margit kerámiája